

מקום פיתא [-הפת], כלומר מקום אכילתו הוא עיקר דיורי האדם. ושמאל אמר, מקום לינה.

הגמרא מקשה על רב מברייטא העוסקת בענין תחום שבת: מיתבי, הרוצים, וחקייצין – שומרי תאנים שנשטחו בשדה לייבשן לקציעות, והבוננין – שומרי העיר, ושומרי הפירות שבשדה, פזמן שדרבן ללין בעיר, היינו שדרבן להיות במשך היום בשדה, ובערב חוזרים העירה ושם אוכלים ולנים, אף על פי שבכניסת השבת שאז הוא זמן קניית השביתה היו בשדה, אין שביתתם נקבעת בשדה, אלא הרי הן באנשי העיר, שיש להם אלפיים אמה מן העיר לכל רוח, וכל הרי היא להם כארבע אמות ושטחה אינו נכלל באלפיים אמה. אך פזמן שדרבן ללין בשדה, ששוהים בשדה גם בלילה, יש להם אלפים לכל רוח מהמקום ששבתו בו בשדה בלבד, ואף על פי שאוכלים בעיר אינם כאנשי העיר. ואם כן בברייטא זו מוכח, שמקום הלינה הוא עיקר דיורי האדם ולא מקום האכילה, וקשה על רב שאמר שמקום פיתא גורם.

מתרצת הגמרא: אין להביא משם ראייה, שכן הנה, בשומרים הלנים בשדה, אמן סהרי דאי ממשו להו ריפתא הנה מפי ניהא להו – אנו יודעים בודאי שאילו היו מבאים להם את האוכל לשדה, היה זה יותר נוח להם מאשר לאכול בעיר, הואיל וצריכים לשמור כל העת, שהרי ישנים שם כל הלילה. ורק מחמת שאין מצוי להם מזון בשדה, הם נאלצים לאכול בעיר. לפיכך לגביהם נחשב מקום הלינה לעיקר הדיור.

מביאה הגמרא: אמר רב יוסף, לא שמיע לי הא שמעתא – לא שמעתי שמועה זו בשם רב, שמקום פיתא גורם. שרב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו. אמר ליה אביי, את אמרת זאת ניהלן [-לנו], ואהא [-ועל משנה זו] אמרת ניהלן, האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהן וישנים בבתיהן – כל אחד בבית לעצמו, ובתיהם ובית אביהם היו בחצר אחת עם דיורים נוספים, כשמעריבים את החצר צריכין האב והאחים עירוב ללל אחד ואחד, ואינם נחשבים כאחד, מפני שכל אחד ישן בבית לעצמו, על אף שדיור הבנים מחובר לאביהם בשל אכילתם. ואמרינן לה, אם כן שמע מינה שמקום לינה גורם. ואמרת לן שאין להוכיח כן, מפני שעתה – על משנה זו אמר רב יהודה אמר רב, במקבלי פרס שנו, כלומר, משנתנו אינה עוסקת באכלו על שלחן אביהם ממש, אלא בקיבלו מאביהם מזון או מעות לקנותו ואוכלים במקום אחר, ונמצא שבית אביהם אינו מקום פת גמור, וכיון שחלוקים במקום אכילתם בפתול ובמקום הלינה, כשמוליכים עירובם למקום אחר צריך עירוב לכל אחד.

הגמרא דנה במקבלי פרס נוספים: תנו רבנן, מי שיש לו חמש נשים הדרות עמו באותה חצר כל אחת בדירה לבדה, והיו מקבילות פרס מפעליהן [-מהבעל המשותף לכולן], בין מי שיש לו חמשה עבדים הדרים עמו באותה חצר כל אחד בדירה לבדו, שהיו מקבילין פרס מריהן [-מאדונם], רבי יהודה בן בתיה מתייר בנשים, כלומר הנשים אינן אוסרות את הטלטול על הבעל, ולא זו על זו, ואינו צריך לערב עימן, ואוסר בעבדים, כלומר העבדים אוסרים על אדונם וזה על זה, וצריכים לערב. וטעם הדבר, מפני שאשתו כגופו, ולכך הנשים נמשכות אחר הבעל וכאשר מקבלות ממנו פרס, אך עבדים אינם כגופו, ואינם נמשכים אחר האדון. רבי יהודה בן בבא מתייר את הטלטול בלא עירוב בעבדים, ואוסר בנשים עד שיערבו. מבארת הגמרא: אמר רב, מאי מעמא דרבי יהודה בן בבא שמתייר בעבדים, דבתיב בספר דניאל (ב מו) שנבוכדנצר גידל את דניאל מעל כל השרים, ומסיים הכתוב (שם פסוק מט) ודניאל בטרע מלכא – בשער בית המלך. והיינו, שבכל מקום שהיה דניאל, החשיבו הכתוב כאילו יושב בשער המלך, שכיון שהיה מקבל פרס מהמלך ואף היה משועבד לעבודתו, נחשב הדבר כאילו הוא מצוי תמיד אצל המלך. ומכאן ראייה שעבר שמקבל פרס מרבו, טפל לרבו ונחשב כדר ברשותו.

הגמרא מבררת מה הדין בתלמיד המקבל פרס מרבו. אומרת הגמרא: פשיטא – האופנים הפשוטים ויודעים לנו לגבי מקבלי

פרס, הם בן אצל אביי, שדינו בדיןאמן במשנתנו, שהוא נמשך אחר אביי ואינם צריכים לערב ביניהם, וכן אשה אצל בעלה ועבד אצל רבו, שדינם תלוי בפלוגתא דרבי יהודה בן בתיה ורבי יהודה בן בבא, וכפי ששינו בברייטא לעיל. אך תלמיד אצל רבו, שהיה דר עמו בחצר בבית לעצמו ומקבל ממנו פרס, מאי, האם הוא נמשך אחר רבו ואינם צריכים לערב ביניהם, או שאינו נמשך אחריו ואוסרים זה על זה וזקוקים לעירוב.

פושטת הגמרא: תא שמע, דרב בי רבי חייא – שרב, כשהיה בבית מדרשו של רבי חייא ודר בחצרו, וקיבל ממנו פרס, אמר, אין אנו צריכין לערב, שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי חייא, וכמו כן רבי חייא, כשהיה בי [-בבית מדרשו של] רבי והיה דר בחצירו ומקבל ממנו פרס, אמר, אין אנו צריכין לערב, שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי. ומכאן שתלמיד אצל רבו נמשך אחריו, ואינם אוסרים זה על זה ואינם צריכים לערב.

שינוי בברייטא לעיל (עב), 'חמשה שגבו את עירובן, כשמוליכין את עירובן למקום אחר, עירוב אחד לכולן. אביי הסתפק האם הלכה בברייטא זו, ולכך שאל את רבה על דין זה: בבא [-שאלו] מיניה אביי מרבה, חמשה שגבו את עירובן – חצר שיש בה חמשה בתים, ודיירי הבתים עשו עירוב כדי שיוכלו לטלטל בין הבתים ומהבתים לחצר, ואחר כך רצו לערב עם חצר אחרת, כשמוליכין את עירובן למקום אחר – לחצר האחרת, האם די להם בעירוב אחד לכולן, שכיון שעירבו תחילה ביניהם הרי הם כאחד, או שמא צריכין עירוב לכל אחד ואחד – על כל אחד מהם ליתן פת לצורך העירוב, שנתפרדה חבורתם. אמר ליה רבה, די בעירוב אחד לכולן, כלומר, אחד מהם נעשה שליח להביא פת לעירוב עבור כולם.

הקשה אביי לרבה: והא אחין המקבלים פרס מאביהם, דכי גבו דמו – שהם בחמשה שגבו את עירובם והתירו את חצרם בטלטול, שהרי שינוי במשנתנו לגבי אחים, שאם אין דיורים אחרים עימם בחצר אינם צריכים לערב, ומוכח שהאחים והאב מחוברים כאילו עירבו את חצרם, ומכל מקום קתני שכשמוליכין את עירובן למקום אחר צריכין עירוב לכל אחד ואחד, שנתפרדה חבורתם, וכיצד אמרת בחמשה שגבו עירובם ומוליכים את עירובם למקום אחר, שדי בעירוב אחד לכולם.

מתרץ רבה: הנה, במשנתנו, בביא עסקינן, בגזן דאיבא דיוירין ביהדיהו – כגון שיש בחצר של האחים דיורים נוספים יחד עימם, וכדי להתיר לטלטל בחצר עליהם לערב עם דיורים אלו, באופן זה שינוי שכשמוליכים האחים את עירובם אפילו בחצר שלהם לבית של אחד מהדיורים, כל אחד מהאחים צריך לתת פת לעירוב. והטעם, דמנו דתני – שמתוך שדיורים אלו אסרי על האב והאחים לטלטל בחצר, והזיקוק אותם לעשות עירוב, הני נמי – גם האב והאחים עצמם אסרי זה על זה, וכל אחד מהם צריך לתת פת לעירוב. אך בשתי חצרות ופתח ביניהן, וגבו אחד עירובם לעצמם והותרה חצירה, ואילו שתי חצירות אלו לערב זו עם זו, על כך אמר רבה שכשמוליכים עירובם לחצר האחרת אחד מהם נעשה שליח לתת עירוב עבור כולם. שכיון שדיירי כל חצר הותרו לטלטל בחצרם על ידי העירוב, נמצא שעירובם מחברם, ועל ידי כך הם כאחד גם כשמוליכים עירוב לחצר אחרת. וכמו כן, אם דרים באחת מחצירות אלו אב ובניו לבדם בלא דיורים נוספים, כיון שאין מי שאוסר עליהם ואין לומר 'מגו' המפריד את חבורתם, הרי הם כאחד וכאילו גבו עירוב ביניהם, ולכך אף כשמוליכים את עירובם לחצר האחרת אחד נעשה שליח לכולם.

מוכיח רבה: הכי נמי מפתבא שטעם משנתנו הוא משום 'מגו', דקתני, איתני צריכים עירוב לכל אחד ואחד, פזמן שמוליכין את עירובן במקום אחר, אצל אם היה עירובן בא אצלם – שהונהג בבית האב, או באופן שאין דיורין עמיהן בחצר, אין צריכין לערב כלל. ויש לדייק, ממה שנאמר שאם אין עמהם דיורים בחצר אינם צריכים לערב, משמע שאם יש עמהם דיורים אף האחים צריכים לערב, לפי שיש לומר 'מגו' ששאר הדיורים אוסרים אף האחים אוסרים

במקומה' וכלומר, הם אסורים לטלטל בחצרו, אזי דריסת הרגל
 שיש להם בחצר החיצונה, אוסרת את הטלטול בחיצונה על כולם,
 על אף שדיירי החיצונה עירבו ביניהם. אך אם החצרות של
 יחידים, שבפנימית דר אדם יחיד, כיון שהוא מותר לטלטל בחצרו
 בלא עירוב והוא 'רגל המותרת במקומה', לכך דריסת רגלו אינה
 אוסרת אף בחיצונה. ועל כך שאל רמי בר חמא, אב ובנו או הרב
 ותלמידו הדרים בפנימית, האם דינם כרבים הזקוקים לעשיית
 עירוב, וכשלא עירבו, אף החיצונה נאסרת. או שמא דינם כיחיד
 הדר בחצר ואינם זקוקים לעירוב, ולכן דריסת הרגל שלהם
 בחיצונה אינה אוסרתה.
 ב. היו האב ובנו והרב ותלמידו דרים בסתם חצר שאין בה
 דיירים אחרים מלבדם, האם צריכין עירוב כדי להתיר את
 הטלטול בחצרו, או שמא משום קבלת הפרס אין הם צריכין
 עירוב.
 ג. הלכה בידינו (לעיל יב), שאין מבוי ניתר על ידי לחי או קורה עד
 שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו. ועל כך שאל רמי בר חמא,
 מבוי שיש בו שתי חצירות בלבד, באחת דר האב ובאחרת בנו,
 והיה הבן מקבל פרס מאביו, האם מבוי שֶׁלָּהֶן נִתְּרָן וְקוֹרָה, או
 שמא אין נִתְּרָן וְקוֹרָה. והיינו, אף אם תאמר שאב ובנו הם
 כיחידים ואינם צריכים לערב, עדיין יש להסתפק האם נחשבות
 שתי החצירות כחצר אחת, ונמצא שרק חצר אחת פתוחה למבוי
 ואינו ניתר בלחי וקורה, או שמא אף שהאב והבן אינם צריכים
 לערב ביניהם את חצרותיהם, מכל מקום סוף סוף יש כאן שתי
 חצירות הפתוחות למבוי, ודי בזה בשביל להתירו בלחי וקורה.
 אמר ליה - השיב בר חמא, תנינו - שנינו כבר
 בברייתא מה הדין באופנים ששאלת, ששנינו, אם ובנו או הרב
 ותלמידו, בִּזְמַן שֶׁאֵין עִמָּהֶן דִּירָיו, הֲרֵי הֵן בִּיחִידִים לַעֲנִין שֶׁשֹּׁדְרוּ
 בחצר הפנימית, דריסת הרגל שלהם בחצר החיצונה אינה
 אוסרתה, ואין צריכין לערב בסתם חצר כשאין עמם דירוי, וְכַבֵּי
 שֶׁלָּהֶן נִתְּרָן בְּלָחִי וְקוֹרָה, שלענין זה נחשבים חצרותיהם כשתי
 חצירות.

משנה

המשנה שלפנינו מבארת דיני עירובי חצירות ושיטתיה מבוטאת
 בחצירות הפתוחות למבוי: חֶמֶשׁ חֲצִירוֹת הַפְּתוּחוֹת זו לזו - שיש
 פתח בין חצר לחצר (ראה ציור) וּפְתוּחוֹת לְמַבֵּי - ולכל אחת מן
 יש פתח גם למבוי, אם עִירְבוּ בְּחֲצִירוֹת - כל חצר עירבה עם בני
 חצרה, וגם עירבו בני החצירות זו עם זו, ולא - אבל לא נִשְׁתַּתְּפוּ
 בְּמַבְּבֵי, הרי הם מותרין לטלטל בְּחֲצִירוֹת - בין כל החצירות, שכן
 עירבו את כולן, וְאִם־כֵּן כל בני החצירות לטלטל בְּמַבְּבֵי, מפני
 שלא השתתפו בו, וכדי להתיר טלטול במבוי צריך שישתתפו בו
 כל בני החצירות. ואף שעירבו בין החצירות, אין סומכים על עירוב
 במקום שיתוף, כלומר, אין סומכים על עירוב החצירות לטלטל
 מחמתו גם במבוי בלא שיעשו שיתוף.

זה על זה, ואם כן, ודאי שמה שהצריכה המשנה ברישא עירוב
 לכל אחד מהאחים, טעמה משום שיש דיורים עמהם, ומחמת
 ה'מגו', מסיק רבה: שֶׁמֶעַ מִיָּנָה.
 הגמרא חוזרת לדון האם מקום הפתח גורם או מקום הלינה: בְּעָא
 מִיָּנָה רַב חֵיָא בְּרַ אֲבִין מֶרֶב שֵׁשֶׁת, בְּנֵי רַב - תלמידים הצריכים
 לרבו, דְּאֵבְלִי נִהְמָא בְּבִאָנָא - שדרכם לאכול את פיתם בבית
 אכסניא שבבבקה, וְאָתוּ וּבִיָּתִי בְּנֵי רַב - ובאים ולנים בבית
 המדרש, והוא בתוך אלפיים אמה מהאכסניא, בִּי מִשְׁחִינִן לָהּ
 תְּחִימָא - כאשר אנו מודדים להם תחום שבת להתיר להם ללכת
 אלפיים אמה לכל רוח, מהו נקרא מקום שבינתם שממנו נמדוד
 להם, האם מִבֵּי רַב מִשְׁחִינִן לָהּ - מבית המדרש מודדים להם,
 שמקום לינתם הוא העיקר, או שמא בְּבִאָנָא מִשְׁחִינִן לָהּ -
 מהאכסניא שבבבקה מודדים להם, שמקום אכילתם הוא העיקר.
 אָמַר לֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לֶרֶב חֵיָא בְּרַ אֲבִין, מִשְׁחִינִן מִבֵּי רַב - אנו
 מודדים להם מבית המדרש, לפי שמקום לינה עיקר.
 הקשה רב חייא בר אבין לרב שש: כיצד אמרת שמקום לינה
 עיקר, וְהֲרֵי סתם אדם העושה עירוב תחומין, שנותן בערב שבת
 אֶת עִירּוּבוֹ בְּתוֹךְ אֲלָפִים אָמָּה הסמוכים לקצה העיר, כדי שיחשב
 שם מקום שבינתו ויוכל בשבת ללכת משם אלפיים אמה נוספים,
 ולאחר שהניח שם את העירוב אֵתִי וּבִיָּתִי בְּבִיתִי - בא ולן בביתו
 עוד קודם כניסת השבת, הדין הוא דְּמִשְׁחִינִן לֵיהּ תְּחִימָא מִעִירּוּבֵיהּ
 - שמודדים לו את תחום שבת ממקום שהניח שם את פת
 העירוב, ולא מהבית שכן בו, ומוכח מכך שמקום פת עיקר.
 מתוך רב שש: בְּהִהוּא - בנותן עירוב, אֲנִי סְהָרִי - אנו עדים,
 כלומר, אומדן דעתו ברורה לנו, וְכִהְרָא - ובזה, לגבי התלמידים,
 אֲנִי סְהָרִי. כלומר, הכל תלוי באומדן הדעת היכן דעתו לשבות,
 ובכל אחד מהאופנים אנו אומדים דעתו אחרת. והיינו, בְּהִהוּא
 שעשה עירובי תחומין, אֲנִי סְהָרִי, דְּאֵי מִתְּדַר לֵיהּ הָתָם - שאם היה
 לו בית דירה ללון במקום ששם הניח את עירובו, נִהְיָא לֵיהּ - יותר
 היה נוח לו מאשר ללון בביתו, הואיל והוא צריך ללכת מחר משם
 לאותו רוח. לפיכך מקום העירוב הוא עיקר מקום שבינתו ומשם
 מודדים לו אלפיים אמה. ואילו בְּהִהוּא - בתלמידים שאוכלים
 בבבקה וישנים בבית המדרש, אֲנִי סְהָרִי, דְּאֵי מִיָּתוּ לָהּ רִפְתָּא לְבִי
 רַב נִהְיָא לָהּ סָפִי - שאם היו מבאים להם את מאכלם לבית
 המדרש שהם לנים בו, יותר נוח היה להם, ולכן עיקר שבינתם
 בבית המדרש ומשם מודדים להם.
 הגמרא מביאה ספקות נוספים בענין בן ותלמיד המקבלים פרס:
 בְּעֵי רֵמִי בְּרַ חֶמָא מֶרֶב חֶסְדָּא, חצר שהיו דרים בה אב ובנו או הרב
 ותלמידו, כל אחד בבית משלו, והבן מקבל פרס מבית אביו וכן
 התלמיד מבית רבו, מה דינם לגבי שלשה דברים:
 א. האם בְּכַרְבִּים דָּמּוּ - הם דומים) או בִּיחִידִים דָּמּוּ. וענין שאלתו
 היא, שהנה שנינו להלן (ע"ה), שתי חצירות זו לפנים מזו, ואנשי
 הפנימית יוצאים ונכנסים דרך החצר החיצונה. אם החצרות של
 רבים, ודיירי הפנימית לא עירבו ביניהם והם 'רגל האסורה

עירובין דף עג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" – עוז והדר" (ליום שני) קכז

יש לומר שאף בתחילתה ששכח אחד מבני החצר לערב, מדובר
שלא ביטל רשותו, ואף על פי כן מותרים לטלטל בחצר, ואם כן
קשה, רישא ששנינו בה שאם עירבו בחצרות ולא השתתפו במבוי,
מותרים בחצרות ואסורים במבוי, וסיפא ששנינו בה שאם בני
אחת מהחצרות לא השתתפו, אסורים לטלטל במבוי, שנויות
כדעת רבי מאיר, שאין סומכים על עירוב במקום שיתוף ולא על
שיתוף במקום עירוב, ומציעתא ששנינו בה שאם שכחו בני אחת
החצרות לערב, מותרים לטלטל בחצר ובמבוי, שנויה כדעת רבנן,
שמספיק לערב או לשותף, סומכים על השיתוף במקום עירוב.
מתרצת הגמרא: לעולם, כולא – כל המשנה כדעת רבי מאיר היא,
ומה ששנינו באמצע המשנה שאם שכחו בני אחת החצרות לערב,
מותרים לטלטל בחצר במבוי, משום דשעמא מאי אמר רבי מאיר
בעינן עירוב ובעינן שיתוף – שמה הטעם שרבי מאיר הצריך גם
עירוב וגם שיתוף, מפני שלא לשבח תורת עירוב מן התינוקות –
שאם נסמך רק על השיתוף ולא נערב, ישכחו התינוקות את תורת
עירוב, ואם כן, הלא – כאן, כששכח רק אחד מבני החצר לערב,
כיון דרובה עירוב לא משתתבא – הואיל ורוב בני החצר עירבו, אין
חשש שתשתכח תורת עירוב מהתינוקות, ומודה רבי מאיר
סומכים על השיתוף במקום עירוב.
הגמרא מבארת באילו חצרות עוסקת משנתנו: אמר רבי יהודה, רב
לא תני – שנה במשנתנו 'פתוחות זו לזו', אלא רק 'חמש חצרות
פתוחות למבוי'. וכן אמר רב כהנא, רב לא תני 'פתוחות זו לזו'.
איכא דאמרי – ויש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, רב כהנא
גופיה – עצמו לא תני 'פתוחות זו לזו', ולא בשם רב אמר כן.
הגמרא דנה בביאור גירסא זו. מבררת הגמרא: אמר ליה אביי לרב
יוסף, מאי טעמא דרב דלא תני – מה טעמו של רב שלא שנה
במשנתנו 'פתוחות זו לזו'. מבארת הגמרא: קסבר, כל שיתוף שאין
כל אחד ואחד מכניסין ומוציאין דרך הפתחים כמבוי – מכניס את פתו
שבה משתתף דרך פתח חצירו למבוי, ודרך המבוי מוליכו לחצר
שבו היא מונח, אלא שמכניסים אותה מן החצר בה היתה לחצר
שבה תהא מונחת דרך הפתחים שבין החצרות, ואינו עובר דרך
המבוי, לאו שפיה שיתוף – אין שמו שיתוף, מפני שאין זה ניכר
שהניחוהו כשיתוף המבוי ולא כעירוב לחצרות. וגם כאן סובר רב
שאם החצרות פתוחות ביניהן, אין זה נחשב כשיתוף אף אם
הכניסוהו דרך המבוי ולא דרך הפתח שבין החצרות, הואיל
והוששים שמה יכניסוהו דרך הפתחים שביניהן, ויטמכו על זה,
ולכן אין לגרוס 'פתוחות זו לזו'.
מקשה הגמרא על דברי רב יוסף: אייתיביה, שנינו במשנה (לעיל עא.),
בעל הבית שהיה שותף לשכניו הדירים יחד עמו במבוי לזה כיון ולזה
כיון, כגון שהיה כלי אחד ובו יין של כולם, אין צריךין לערב, שהיה
היין שבחבית זו מועיל במקום עירוב, אף שלקחו את החבית
בשותפות והכניסוהו לחצר שתהא מונחת שם, ולא נכנסה מחצר
אחת לאחרת דרך המבוי, אם כן משמע שמועיל עירוב אף כשלא
הכניסוהו מן החצרות לחצר שיהא מונח שם דרך המבוי, וקשה
על ביאור הגמרא בדברי רב שאין עירוב מועיל אלא באופן זה.
מתרצת הגמרא: הָתָם – שם מדובר דאפקיה ועייליה – שהוציא
והכניס את החבית בכל אחת מן החצרות הפתוחות למבוי, וממנה
למבוי, וממנו לחצר שמונחת שם, ולא היה זה לשם שיתוף
הרשויות.
מקשה הגמרא ממשנה נוספת: (אייתיביה) שנינו במשנה, ביצר
משתתפין כמבוי וכו', מניח את החבית ואומר 'הרי זו לכל בני
מבוי'. משמע שמשותף בחבית שמונחת ברשותו ולא צריך
להעבירה בכל החצרות דרך המבוי. מתרצת הגמרא: הָתָם נמי –
גם שם מדובר דאפקיה ועייליה – שהוציא והכניס את החבית בכל
החצרות הפתוחות למבוי ומן המבוי, וממנו לחצר שמונחת שם,
וכפי שהעמדנו את המשנה העוסקת ב'בעל הבית שהיה שותף'
וכו'.
מקשה הגמרא: פתקינה לה רבה בר רב (רב) תנן, אלא מעתה ששיתוף
שלא הכניסו והוציאו דרך פתחים שבמבוי, אינו נחשב שיתוף, אם

ואם נשתתפו בני החצרות כמבוי, מותרין כולם לטלטל כאן וכאן –
בחצרות ובמבוי.

עתה מבארת המשנה מה הדין אם שכח אחד מבני החצר או
המבוי לערב או לשותף: עירוב פתחיות ונשתתפו כמבוי, ושכח
אחד מבני חצר ולא עירב, אך היה לו חלק בשיתוף, מותרין כולם
לטלטל כאן וכאן.

עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי, ושכח אחד מבני מבוי ולא
נשתתף, כלומר, בני אחת החצרות הפתוחות למבוי, שכחו ולא
השתתפו עם שאר החצרות, מותרין כולם לטלטל פתחיות,
ואסורין לטלטל כמבוי, משום שהמבוי פתחיות לחצר לפתחים –
שכשם שאסור להוציא מהבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור
להוציא מהחצר למבוי בלא שיתוף, והואיל ושכחו בני אחת
החצרות לשותף, אסורים כולם לטלטל במבוי.

גמרא

הגמרא מבארת כשיטת מי שנויה משנתנו. מבררת הגמרא: מני –
כדעת מי שנויה משנתנו בה התבאר שאם עירבו בחצרות אבל לא
השתתפו במבוי, מותרים רק לטלטל בחצרות ואסורים לטלטל
במבוי, משיבה הגמרא: רבי מאיר היא, דאמר לגבי חצרות
הפתוחות למבוי, דבעינן עירוב – שצריכים עירוב על מנת להתיר
לטלטל בחצרות, ובעינן שיתוף – וצריכים שיתוף על מנת להתיר
לטלטל במבוי, ואין די באחד מהם כדי להתיר את הטלטול במבוי
ובחצר כאחד.

מקשה הגמרא: אם כן, איכא מציעתא, ואם נשתתפו כמבוי,
מותרין כאן וכאן, אהאן לרבנן דאמרי – דין זה נשנה כשיטת
חכמים שאומרים, פתחא סגיא – באחד מהם מספיק, בעירוב או
שיתוף, ולא צריך את שניהם, ולכן אף שרק השתתפו במבוי,
מותרים לטלטל גם בחצרות, וכיצד אפשר לומר שהמשנה שנויה
כדעת רבי מאיר. מתרצת הגמרא: הא לא קשיא, משום שיש לבאר
שמה ששנינו 'ואם נשתתפו, נמי קאמר' – הכוונה שגם השתתפו.
כלומר, דין זה הוא המשך לתחילת המשנה, ובא ללמדנו שאם
בנוסף לעירוב בחצר גם השתתפו במבוי, הרי הם מותרים לטלטל
בחצרות ובמבוי, אבל אם לא עירבו בחצרות אלא נשתתפו במבוי
בלבד, אין מטלטלין בחצרות, וברבי מאיר.

מקשה הגמרא: אם אכן משנתנו כרבי מאיר, איכא סיפא, 'עירבו
פתחיות ונשתתפו כמבוי, ושכח אחד מבני חצר ולא עירב, מותרים
כאן וכאן'. דנה הגמרא: היכי דמי, אי דלא כפיל – אם מדובר שמי
ששכח לערב, לא ביטל את רשותו, יש להקשות אמאי מותרים בני
החצר לטלטל בחצרם, הרי העמדנו משנתנו כרבי מאיר, ולשיטתו
אין סומכים על השיתוף במקום עירוב, והרי העירוב אינו כשר,
מפני שאותו אחד לא עירב ולא ביטל רשותו. אלא פשיטא דכפיל
– אלא פשוט וברור הוא שמדובר שאותו אחד ביטל את רשותו,
אם כן איכא סיפא, 'שכח אחד מבני מבוי' – שכח בני אחת
החצרות. ולא נשתתף במבוי, מותרין פתחיות ואסורין כמבוי, ואי
דכפיל – ואם מדובר שבני אותה חצר ביטלו רשותם, אמאי אסורין
לטלטל כמבוי, הרי רשותם בטלה.

מביאה הגמרא צד אחר: ובי תיקא דקסבר רבי מאיר, אין ביטול
רשות כמבוי, ורק בחצר נאמר דין ביטול רשות, ולכן בסוף המשנה
שנינו שאסורים לטלטל במבוי, אף שבני אותה חצר שלא
השתתפו, ביטלו רשותם. והא תניא – והלא שנינו בברייתא (לעיל
עט), מעשה בצדוקי שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי, ואמר רבן
גמליאל לבניו לאחר שקידש היום, מהרו והחזיקו במבוי קודם
שיוציא הצדוקי את כליו, ויחזור ויטול את רשותו, שהרי ביטול לכם
רשותו, דברי רבי מאיר, הרי שגם במבוי שייך ביטול רשות, ואם כן
חוזרת הקושיא מדוע שנינו בסוף המשנה שאסורים לטלטל במבוי,
אם מדובר שביטלו בני החצר את רשותם. אלא פשיטא – פשוט
וברור הוא שמדובר דלא כפיל – שלא ביטלו רשותם, ומכיון
ששכחו להשתתף, אסורים לטלטל בו, ומדסיפא דלא כפיל, רישא
נמי דלא כפיל – ומכך שבסוף המשנה מדובר שלא ביטלו רשותם,

המשך ביאור למס' עירובין ליום שני עמ' ב

1 הִקְנָה לוֹ לִבָּן הַחֹצֵר הָאֲחֵרֶת שֶׁבִּמְבוּי לִשְׁם שִׁיתוּף פֶּתַּת הַמוֹנַחַת
 2 בְּפֶסְלוֹ, שֶׁלֹּא הִכְנִיסָהּ וְהוֹצִיאָהּ בִּמְבוּי, הֵכִי נִמְי דִּלְאָ הָיִי שִׁיתוּף – וְכִי
 3 גַּם זֶה לֹא יוֹעִיל לְשִׁיתוּף, הִרִי לֹא מִסְתַּבֵּר לֹאמֹר כֵּן. וְכִי תִימָא הֵכִי
 4 נִמְי – וְאִם תַּחֲלוּק עַל סִבְרַת הַמִּקְשָׁה וְתֹאמַר שֶׁאֵכָן לֹא יִהְיֶה זֶה
 5 שִׁיתוּף, עַדִּין קִשָּׁה, וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, בְּנֵי חֲבוּרָה שְׁהִיוּ
 6 מְסוּבִין יַחְדָּיו בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְקִנְיָן עָלֵיהֶן הַיּוֹם – וּבְאִמְצַע סְעוּדָתָם
 7 הָעֶרִיב הַיּוֹם וְנִכְנְסָה שַׁבָּת, הִפְתָּ שְׁעַל הַשְּׁלָחַן סוּמְכִים עָלֶיהָ לְטַלְטַל
 8 מִחֲמַתָּה, מְשׁוּם עִירוּב חֲצֵרוֹת, וְאָמַרִי לָהּ – וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׁסוּמְכִים
 9 עָלֶיהָ מְשׁוּם שִׁיתוּף מִבּוֹאוֹת, וְאָמַר רַבָּה, לֹא פְלִיגִי – לֹא נַחֲלִקוּ
 10 הָאֹמְרִים שְׁמוֹעִילָה הַפֶּת כְּעִירוּב וְהָאֹמְרִים שְׁמוֹעִילָה כְּשִׁיתוּף זֶה
 11 עִם זֶה, אֵלֹא פָּאן – הַסּוֹבְרִים שְׁסוּמְכִים עַל הַפֶּת מְשׁוּם עִירוּב,
 12 עוֹסְקִים בְּמְסוּבִין בְּבֵית, וְעִירוּב חֲצֵרוֹת דִּינוּ שִׁיחָא מוֹנַח בְּבֵית
 13 שְׁבַחֲצֵר, וּפָאן – הַסּוֹבְרִים שְׁסוּמְכִים עַל הַפֶּת מְשׁוּם שִׁיתוּף,
 14 עוֹסְקִים בְּמְסוּבִין בְּחֹצֵר וּמוֹתֵר לְהַנִּיחַ שִׁיתוּף מִבּוּי בַּחֲצֵר שְׁבִמְבוּי,
 15 מִה שֶׁאֵין כֵּן עִירוּב חֲצֵרוֹת. הִרִי שִׁשִּׁיתוּף מוֹעִיל אִף אִם אֵין
 16 מִעֲבִירִים אוֹתוֹ בְּכָל הַחֲצֵרוֹת בִּמְבוּי, שֶׁכֵּן הַפֶּת מוֹנַחַת עַל הַשּׁוֹלְחָן

17 שְׁבַחֲצֵר וְסוּמְכִים עָלֶיהָ מְשׁוּם שִׁיתוּף. וְאִם כֵּן קִשָּׁה, כִּי־צַד אִפְשָׁר
 18 לֹאמֹר שֶׁרֵב לֹא גֵרֵס 'פְּתוּחוֹת זֹו לְזוֹ' מְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ שִׁיכְנִיס אֶת
 19 הַשִּׁיתוּף דֶּרֶךְ פְּתָחֵי הַחֲצֵרוֹת לְמְבוּי, וּמִשָּׁם יוֹצִיאֻהוּ לַחֲצֵר שִׁיחָא
 20 מוֹנַח שֵׁם, וְהִרִי בְּדַבְרֵי רַב עֲצָמוּ מִבּוֹאֵר שְׁמוֹעִיל שִׁיתוּף אִף בְּלֹא
 21 שִׁיּוֹצִיאֻהוּ וַיִּכְנִיסֻהוּ.
 22 מִחֲמַת כֵּן חוֹזֶרֶת בַּהּ הַגִּמְרָא מִבִּיאֹר זֶה, וּמִבְּאֵרֶת טַעַם אַחֵר
 23 בְּדַבְרֵי רַב: אֵלֹא מְעַמָּא דְרַב שֶׁאִמַר שֶׁאֵין לַגְרוֹס בְּמִשְׁנַתָּנוּ שֶׁהִיוּ
 24 הַחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת זֹו לְזוֹ, מְשׁוּם דִּקְא סִבְרָא אֵין מְבוּי נִיֶּתֶר בְּלָחִי
 25 וְקוֹרָה עַד שֶׁהִיוּ בָּתִּים וְחֲצִירוֹת פְּתוּחִים לְתוֹכָו – שְׁסוֹבֵר שְׁכַדִּי
 26 לְהַתִּיר מִבּוּי בְּטַלְטוּל עַל יְדֵי לַחִי אוֹ קוֹרָה צָרִיךְ שִׁיחָא פְּתוּחוֹת
 27 אֵלָיו לְכָל הַפָּחוֹת שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, וּבְכָל חֹצֵר שְׁנֵי בָתִּים, וְכֹאשֶׁר
 28 הַחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת זֹו לְזוֹ, הִרִי הֵן נַחֲשָׁבוֹת כְּחֹצֵר אַחַת, וּמִבּוּי כֹּזֶה
 29 אֵינוֹ נִיֶּתֶר בְּלָחִי וְקוֹרָה, אֵלֹא צָרִיךְ שְׁנֵי לַחִיִּים אוֹ פֶּס רַחֲב
 30 אַרְבַּעַה טַפְחִים, כְּדִין חֹצֵר, וְלִכֵּן לֹא גֵרֵס רַב שֶׁהַחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת
 31 זֹו לְזוֹ.
 32 הַגִּמְרָא דְנָה בְּדַבְרֵי רַב: גּוּפָא, אָמַר רַב, אֵין מְבוּי נִיֶּתֶר בְּלָחִי וְקוֹרָה